

Rehabilitering som förlängare av arbetskarriärerna

Att höja sysselsättningsgraden och förlänga arbetskarriärerna är en av de centrala målsättningarna i regeringsprogrammet. Målsättningen i det nuvarande regeringsprogrammet (21.6.2011) är att förlänga arbetskarriärerna i deras inledande, mellanliggande och avslutande skede. Människornas genomsnittliga livslängd ökar kontinuerligt, och en del av den ökade livslängden borde enligt regeringsprogrammet användas till att arbeta, för att finansieringen av välfärdsstaten i fortsättningen skall vara på hållbar grund. År 2011 betalades invalidpension åt 260 000 personer, av vilka 236 000 personers pension var varaktig och återstoden fick pension för viss tid dvs. rehabiliteringsstöd. Antalet arbetslösa var 209 000.

Revisionen har inriktats på rehabiliteringen för upprätthållande av arbetsförmågan. Rehabiliteringen för upprätthållande av arbetsförmågan orsakar staten och folkhushållet årliga kostnader om 140 - 170 miljoner euro. Vid revisionen granskades vilka faktorer som utgör risk för arbetsoförmåga och klarlades vilka effekter rehabiliteringen för upprätthållande av arbetsförmågan har på invalidpensioneringsfrekvensen. Vid revisionen granskades också den riksomfattande styrningen av penninganvändningen inom rehabiliteringen. Huvudfrågan vid revisionen var: hur framgångsrikt har staten lyckats med att upprätthålla och förbättra medborgarnas arbetsförmåga med hjälp av rehabilitering och på så sätt förlänga arbetskarriärerna?

Enligt 29 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) är medicinsk rehabilitering alltid i sista hand ett ansvar för kommunen. Social- och hälsovårdsministeriet svarar för beredningen av lagstiftningen och hälso- och sjukvården och för informationsstyrningen, och till denna del också för författnings- och annan styrning av rehabiliteringen. Den av statsrådet tillsatta delegationen för rehabiliteringsärenden, som fungerar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet, styr och utvecklar rehabiliteringen på riksplplanet samt samordnar den rehabilitering som administreras av olika förvalt-

ningsområden. Dessutom fungerar i regionerna rehabiliteringssamarbetskommissioner och -grupper, vilka har till uppgift att bedöma klientens behov.

Den i lagstiftningen definierade målsättningen för rehabiliteringen har varit att förebygga arbetsförmåga och förbättra arbetsförmågan. Målsättningen i regeringsprogrammet är att förlänga arbetskarriärerna med i genomsnitt tre år fram till år 2015. Rehabiliteringens andel i målsättningen har emellertid inte specificerats i detalj.

Vid revisionen utvärderades den av Folkpensionsanstalten ordnade yrkesinriktade ASLAK- och TYK-rehabiliteringens effekter på invalidpensioneringsfrekvensen på det regionala planet. På den lagstadgade TYK-rehabiliteringens effekter i förebyggandet av arbetsförmåga erhöles ett svagt statistiskt belägg. Däremot har ASLAK-verksamheten, som hör till rehabiliteringen enligt prövning, inte inverkat minskande på arbetsförmågan. Riskfaktorer som gäller arbetsförmågan är insjukningsbenägenhet, övervikt, svag språklig förmåga och rikligt alkoholbruk. På basis av materialet förefaller det som att risken för arbetsförmåga kan minskas väsentligt med tidig vårdhänvisning. Iakttagelsen understryker betydelsen av regelbundna hälsoundersökningar av åldersgrupper i förebyggandet av arbetsförmåga.

Det är emellertid skäl att ytterligare undersöka rehabiliteringens verkningar på avgång med invalidpension. Problemet är att möjliggöra tillräckligt långa uppföljningstider i provuppläggen. Uppföljningen bör fortgå åtminstone fem år. Ett i lagstiftningen uppställt kriterium för rehabilitering är hot om arbetsförmåga inom fem år utan rehabilitering.

I syfte att förlänga arbetskarriärerna och höja sysselsättningsgraden borde befattning tas både med arbetsförmågan och arbetslösheten. Rehabiliteringssystemet i vårt land är komplicerat ur synvinkeln för den som behöver tjänsterna, emedan ansvarsförhållandena i rehabiliteringen mellan dem som ordnar rehabilitering är oklara. Det finns också belägg på att rehabiliteringen i ett flertal fall sätts in alltför sent. I enlighet med linjedragningarna i regeringsprogrammet är därför social- och hälsovårdsministeriet i färd med att starta ett projekt, som syftar till att klargöra styrningen av rehabiliteringen, dess riktande och målsättningar ur klientens synvinkel. I detta avseende går utvecklingen i rätt riktning.

Den riksomfattande styrningen, koordineringen och uppföljningen av rehabiliteringen har föreskrivits som en uppgift för delegationen för rehabiliteringsärenden, som fungerar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet. På basis av revisionen har emellertid riksomfattande styrning och koordinering av rehabilitering just inte alls förekommit under de senaste åren.

På basis av de besök på orter som har gjorts under revisionen har de samarbetsgrupper och samarbetskommissioner som bedriver klientsamarbetet inte till alla delar fungerat i enlighet med lagen om kundsamarbete, utan i samarbetsgruppernas verksamhet har betonats en bedömning av klientens behov av invalidpension och inte klientens behov av rehabilitering, vilket lagstiftningen förutsätter.